

iresearch

met het oog op een gezond en **wel**leven

Ouderonderzoek
alcoholgebruik
12- t/m 17-jarigen
2018

In opdracht van GGD Gooi en
Vechtstreek

28 september 2018

[iresearch](#)

GGD
Gooi en Vechtstreek

Copyright © 2018 by iresearch

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van *iresearch*.

Voor fouten en of onvolkomenheden in het rapport en eventueel gevolgschade kan iresearch niet aansprakelijk gesteld worden.

Inhoudsopgave

Kernaanbevelingen.....	3
1 Inleiding op het onderzoek.....	4
1.1. Opzet.....	4
1.2. Het vragenlijstonderzoek	4
1.3. De focusgroepen	5
2 Achtergrondkenmerken deelnemers	6
3 Drinkgedrag kind	7
3.1. Eerste glas of slokje.....	8
3.2. Plaatsen waar gedronken wordt	9
3.3. Frequentie en hoeveelheid die gedronken worden	10
4 Het stellen van grenzen	12
4.1. Leeftijdsgrens	13
4.2. Acceptatie van drinken	14
4.3. Afspraken maken.....	15
4.4. Consequenties van afspraken	18
5 Communicatie.....	19
5.1. Communicatie tussen ouder en kind.....	20
5.2. Communicatie met andere ouders	22
6 Voorlichting aan ouders	24
6.1. Bronnen informatie	24

7	Drinkgedrag ouders	26
7.1.	Frequentie en hoeveelheid	26
7.2.	Motivatie voor drinken.....	27
7.3.	Voorbeeldfunctie.....	29

Kernaanbevelingen

In dit onderzoek is inzichtelijk gemaakt waar ouders tegenaan lopen in de opvoeding van hun kinderen rondom alcoholgebruik. Hieronder zijn de overstijgende aanbevelingen opgesomd.

- De acceptatie van de leeftijdsgrens van 18 jaar onder ouders is hoog. Gemiddeld vinden ouders 17,9 jaar een geschikte leeftijd voor het eerste glas alcohol. Dit verschilt per leeftijdscategorie: ouders van 12- en 13-jarigen en 14- en 15-jarigen vinden alcohol pas vanaf een hogere leeftijd acceptabel dan ouders van 16- en 17-jarigen. Ondanks het grote draagvlak voor de leeftijdsgrens van 18 jaar, twijfelen ouders aan de haalbaarheid van deze grens en de invloed die zij hierop hebben. Dit heeft invloed op de manier waarop ouders in hun opvoeding omgaan met alcohol.
- Volgens ouders wordt gedronken door een deel van de jongeren, met name 16- en 17-jarigen. Dit gebeurt zowel thuis, bij vrienden als tijdens het uitgaan en in sportkantines. Ouders hebben behoefte aan handvatten om in gesprek te gaan met hun kind en afspraken te maken (hoe behoud je goede communicatie maar stel je wel regels, wanneer maak je het bespreekbaar en hoe kun je je kind steunen in 'nee' zeggen). Ook is er behoefte aan open gesprekken met andere ouders om (succes)ervaringen te delen.
- Op basis van bovenstaande bevindingen zal toekomstige ondersteuning van ouders vooral gericht moeten zijn op het haalbaar maken van naleving van de leeftijdsgrens van 18 jaar. Uitdieping van de beschreven behoeften en passende oplossingen zullen in co-creatie met de ouders moeten worden ingevuld. Op deze manier sluit de aanpak het beste aan bij de situatie en de ouders. Een aantal methoden die aansluiten bij de behoeften van ouders zijn:
 - > Het stimuleren van gesprekken tussen ouders. Bij voorkeur binnen bestaande settings, zoals binnen een schoolklas of sportvereniging.
 - > Het delen van succesverhalen met elkaar. Voorkom het delen van negatieve verhalen in de groep waardoor de norm gesteld wordt dat de leeftijdsgrens van 18 jaar niet haalbaar is.
 - > Ouders eigen successen laten ophalen op andere gebieden, bijvoorbeeld omtrent het afspraken maken rondom roken. Deze aanpak kan vertaald worden naar alcohol.
 - > Het bedenken en ontwikkelen van 'steunsystemen', door ouders uit een bepaalde setting met elkaar te laten delen welke afspraken zij hebben gemaakt. Wanneer kinderen dit ook van elkaar weten, voelen zij zich gesteund door elkaar.

1 Inleiding op het onderzoek

1.1. Opzet

Praat u met uw kind over het drinken van alcohol? Wat vindt u van de leeftijdsgrens van 18 jaar? Dit zijn enkele vragen uit het onderzoek dat iResearch in opdracht van GGD Gooi en Vechtstreek in mei-juni 2018 heeft uitgevoerd en waaraan 1870 ouders met kinderen in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar hebben meegedaan. In dit onderzoek is nagegaan hoe ouders tegen het alcoholgebruik van hun kind aankijken en hoe zij hun rol zien in de alcoholgerelateerde opvoeding. Ook zijn vragen gesteld over het alcoholgebruik van hun kind en over het alcoholgebruik van de ouders zelf.

Er is gebruik gemaakt van een online vragenlijst waarvoor ouders via een persbericht van de GGD of via een e-mail vanuit de middelbare school van hun kind werden uitgenodigd. Daarnaast werd met twee selecties van de respondenten een focusgroepgesprek gehouden voor meer diepgaande inzichten als achtergrond bij de cijfers. De resultaten zijn gepresenteerd aan een aantal inhoudelijk experts en een jeugdverpleegkundige, waaruit aanbevelingen zijn voortgekomen.

In dit rapport wordt eerst kort stilgestaan bij de methoden die zijn gebruikt om informatie onder ouders op te halen. Hierna worden de resultaten per thema besproken. Elk hoofdstuk begint met conclusies en aanbevelingen; daarna volgen de resultaten. De uitkomsten uit focusgroepen worden weergegeven in grijs gearceerde stukken tekst.

1.2. Het vragenlijstonderzoek

De GGD heeft alle middelbare scholen in de regio Gooi en Vechtstreek gevraagd om de uitnodiging voor het onderzoek per e-mail onder ouders van al hun leerlingen te verspreiden (bijlage 1). Ook heeft de GGD via een persbericht en social media ouders uitgenodigd deel te nemen aan het onderzoek. Uiteindelijk hebben 1870 personen de vragenlijst via internet volledig ingevuld in de periode mei-juni 2018. Dit is naar schatting ongeveer 1 op de 6 ouders met kinderen in de leeftijdsgroep van 12 tot en met 17 jaar.

In de vragenlijst (bijlage 2) die aan de ouders is voorgelegd kwamen de volgende onderwerpen aan bod:

- Achtergrondkenmerken van de respondenten
- Het alcoholgebruik van hun kind
- De alcoholgerelateerde opvoeding, waaronder:
 - Afspraken die ouders met hun kind maken
 - Communicatie tussen ouders en hun kind over alcohol
 - De manier waarop ouders omgaan met de leeftijdsgrens van 18 jaar
- Het alcoholgerelateerde gedrag van de ouders zelf

Ouders werd gevraagd de vragenlijst in te vullen voor één kind, namelijk het oudste thuiswonende kind in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar. De kwantitatieve resultaten in dit rapport zijn, indien relevant, beschreven per leeftijdscategorie. Deze categorieën zijn ouders met kinderen in de leeftijd van:

- 12 en 13 jaar
- 14 en 15 jaar
- 16 en 17 jaar

Sommige vragen in dit onderzoek zijn niet aan alle ouders voorgelegd, omdat ze voor hen niet relevant waren. In deze gevallen is het aantal respondenten (de n) voor deze resultaten lager dan 1870. Dit staat bij de betreffende figuren weergegeven en in de tekst omschreven.

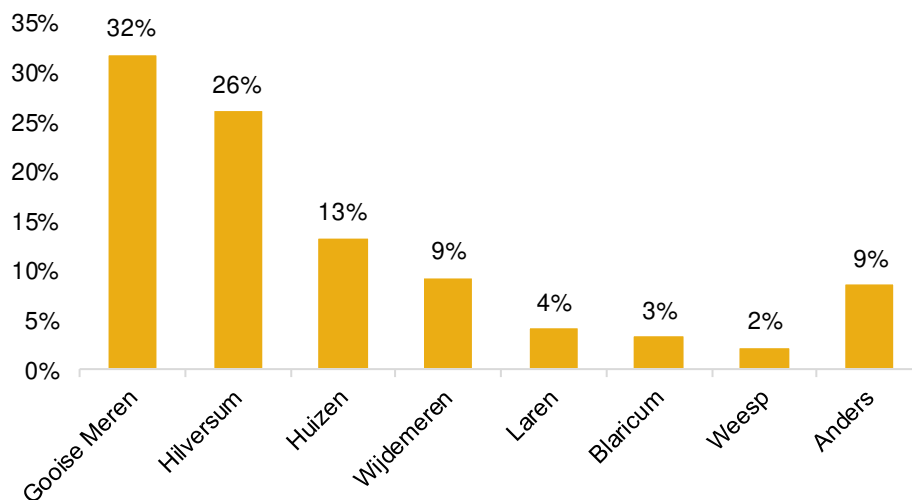
1.3. De focusgroepen

In de vragenlijst konden de ouders aangeven of zij interesse hadden in een verdiepend groepsgesprek. 197 ouders gaven aan hier interesse in te hebben. Vanuit deze lijst heeft iresearch respondenten geselecteerd, hierbij rekening houdend met een goede verdeling naar de leeftijd van het kind waarvoor de vragenlijst was ingevuld. Aan de twee focusgroepen die plaatsvonden op 13 en 14 juni 2018, hebben in totaal 13 ouders deelgenomen.

In de focusgroepen werd verdiepende informatie opgehaald over onderwerpen uit het vragenlijstonderzoek. Aan de hand van een aantal interactieve opdrachten werd een discussie gevoerd over diverse onderwerpen, zoals de invloed van vrienden, voorbeeldgedrag, communicatie over alcohol en de beschikbaarheid van alcohol in de omgeving.

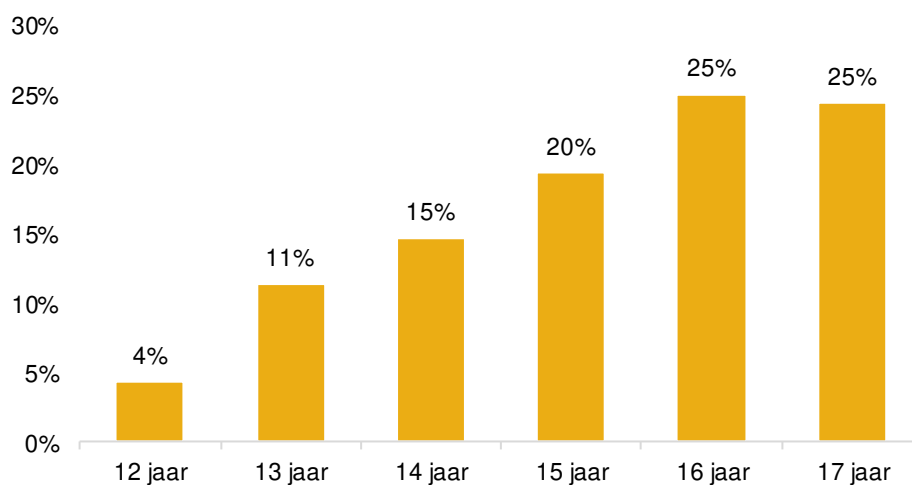
2 Achtergrondkenmerken deelnemers

Het grootste deel van de 1870 respondenten komt uit de gemeenten Gooise Meren (32 procent, 598 ouders) en Hilversum (26 procent, 491 ouders). Een deel (9 procent, 163 ouders) van de respondenten woont niet in één van de gemeenten van GGD Gooi en Vechtstreek. Zij komen uit andere gemeenten zoals Eemnes, Stichtse Vecht of Baarn. In figuur 1 is de verdeling weergegeven naar gemeente.

Figuur 1. Woongemeente (n=1870)

De gemiddelde leeftijd van het oudste thuiswonende kind onder de 18 jaar was 15,2 jaar. Dit kind is degene over wie de ouders de vragen hebben beantwoord. Wanneer ouders geen thuiswonend kind hadden onder de 18 jaar of het kind 11 jaar of jonger was, werd de respondent uitgesloten van verdere deelname aan het onderzoek. Figuur 2 laat de verdeling naar leeftijd zien. Van ongeveer de helft van de respondenten is het oudste thuiswonende kind 16 of 17 jaar (930 respondenten).

Figuur 2. Leeftijd oudste thuiswonende kind onder de 18 (n=1870)

3 Drinkgedrag kind

Conclusies

- Van de ondervraagde ouders geeft 36 procent aan dat hun kind wel eens minstens een glas alcohol heeft gedronken. Alle ouders van 12- en 13- jarigen denken dat hun kind nog geen alcohol drinkt (minstens een glas).
- Van de kinderen die wel eens een glas alcohol hebben gedronken, zijn de meesten daarvan begonnen op 15- of 16-jarige leeftijd.
- Kinderen die drinken, doen dit vooral op de volgende plaatsen: bij vrienden, uitgaansgelegenheden, thuis, op vakantie en buiten.
- De meeste kinderen die ooit hebben gedronken, drinken volgens de ouders maximaal 1 keer per maand. Bij jongere kinderen is de frequentie lager dan bij oudere kinderen.
- De meeste kinderen drinken per keer 1-2 glazen. Bij 14- en 15- jarigen is het aantal glazen per keer lager dan bij 16- en 17-jarigen.

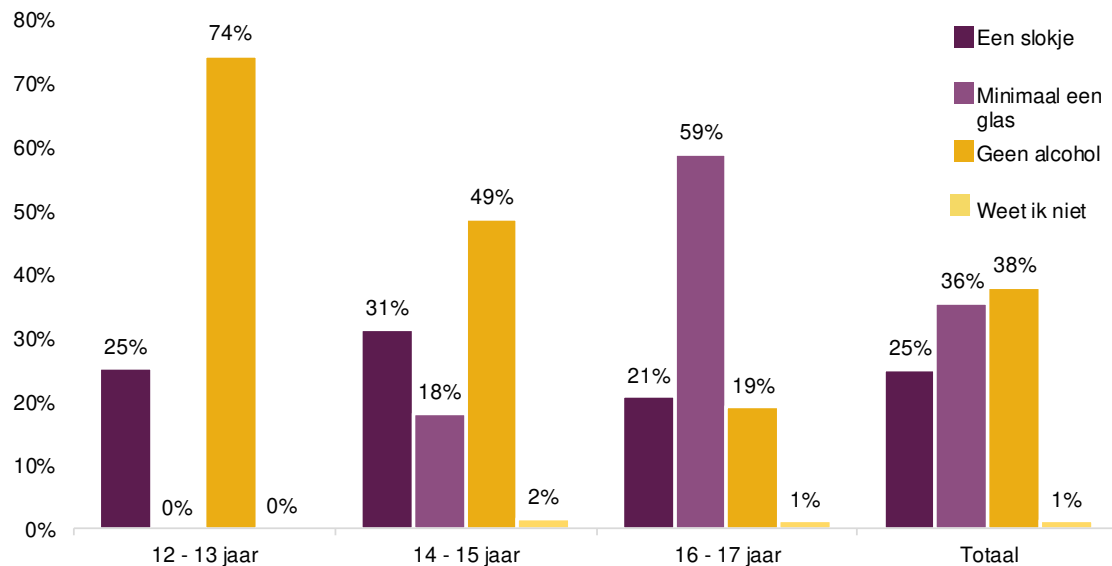
Aanbevelingen

- Een deel van de kinderen drinkt in de horeca of op openbare plekken. Aangezien het om kinderen onder de 18 jaar gaat, zou dit volgens de wet niet mogelijk moeten zijn. Door middel van meer of effectievere handhavingmethoden kan dit mogelijk verder worden tegengegaan. Voorlichting en handhaving op locaties waar ook ouders komen en een rol hebben kan mogelijk een groter leereffect bewerkstelligen, ook naar ouders toe in de omgang met alcohol en jongeren.
- Meer dan een derde van de kinderen die drinken, drinkt thuis. Uit de focusgroep kwam naar voren dat sommige ouders denken dat zij hierdoor hun kinderen verantwoord met alcohol leren omgaan en weerbaar maken. Er is bekend dat dit juist het tegenovergestelde effect heeft¹. Ondanks deze wetenschap hebben ouders nog steeds vaak het idee dat het verstandig is hun kind thuis te laten drinken. Het uitdiepen van de barrières die ouders ervaren om hun kind niet thuis te laten drinken en het ontwikkelen van de mogelijke oplossingen hiervoor zal samen, in co-creatie met ouders moeten gebeuren.

¹ Dr. Haske van der Vorst , Prof. dr. Rutger C. M. E. Engels, 2012. De sleutel van de kelderdeur, De rol van ouders in het alcoholgebruik van jongeren.

3.1. Eerste glas of slokje

Figuur 3 geeft weer welk percentage van de ouders denkt dat zijn kind al minstens een glas alcohol gedronken heeft. Gemiddeld is dit 36 procent. Verder is te zien dat, volgens de ouders, geen van de kinderen van 12-13 jaar een heel glas alcohol of meer heeft gedronken. Van de 14- en 15-jarigen zegt 18 procent van de ouders dat hun kind minimaal een glas heeft gedronken. Van de 16- en 17-jarigen heeft volgens ouders 59 procent al minimaal een glas alcohol gedronken².

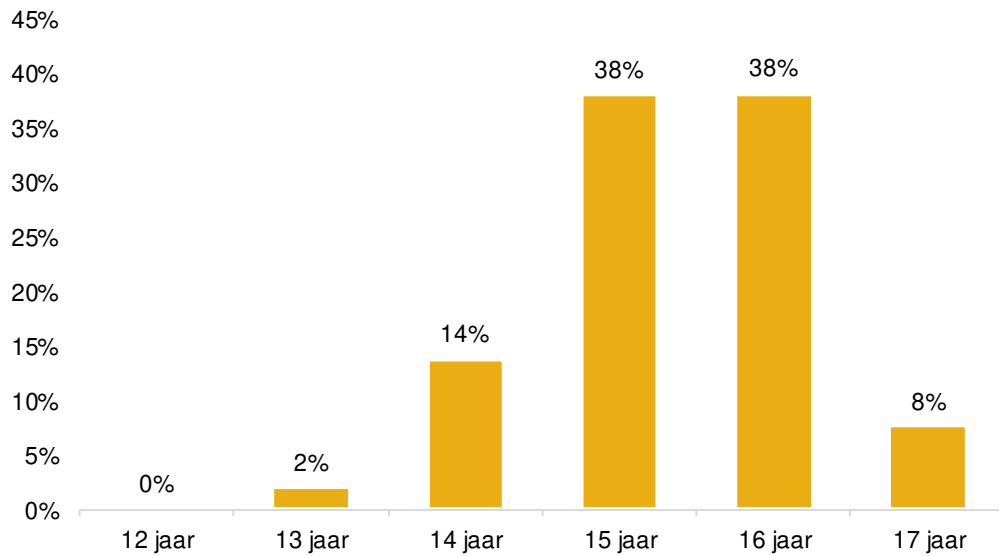
Figuur 3. Heeft kind ooit alcohol gedronken (n=1870)

Alleen wanneer het kind (volgens de ouders) al minstens een glas alcohol heeft gedronken, is verder doorgevraagd naar het drinkgedrag van het kind. **De volgende resultaten gaan daarom over 665 respondenten.** Dit zijn 117 14- en 15-jarigen en 548 16- en 17-jarigen.

Aangezien nog geen van de 12- en 13-jarigen (volgens de ouders) al minstens een glas alcohol heeft gedronken, is deze leeftijdscategorie niet terug te zien in de volgende resultaten.

Van de ouders die aangeven dat hun kind al minstens een glas alcohol heeft gedronken, geven de meesten aan dat hun kind dat op 15- of 16-jarige leeftijd voor het eerst deed, zoals te zien in figuur 4.

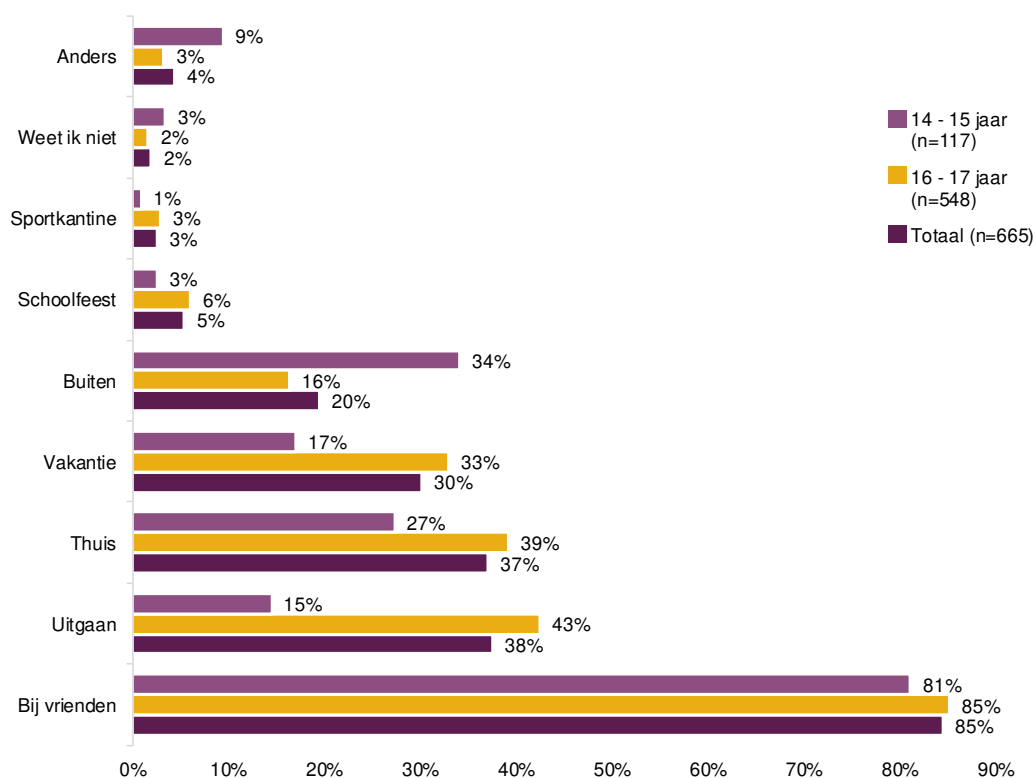
² Uit eerder ouderonderzoek (Ouderonderzoek alcoholgebruik jongeren GGD Gooi en Vechtsreek, 2016) is gebleken dat ouders het drinkgedrag van hun kind onderschatten. Het is aannemelijk dat ze ook in dit onderzoek het alcoholgebruik van hun kind onderschatten. Het is daarom interessant de resultaten uit dit onderzoek te vergelijken met de resultaten van het volgende Emovo-onderzoek dat in 2019 zal worden uitgevoerd.

Figuur 4. Leeftijd van het kind bij het eerste glas alcohol, van kinderen die al minstens een glas alcohol hebben gedronken (n=665)

3.2. Plaatsen waar gedronken wordt

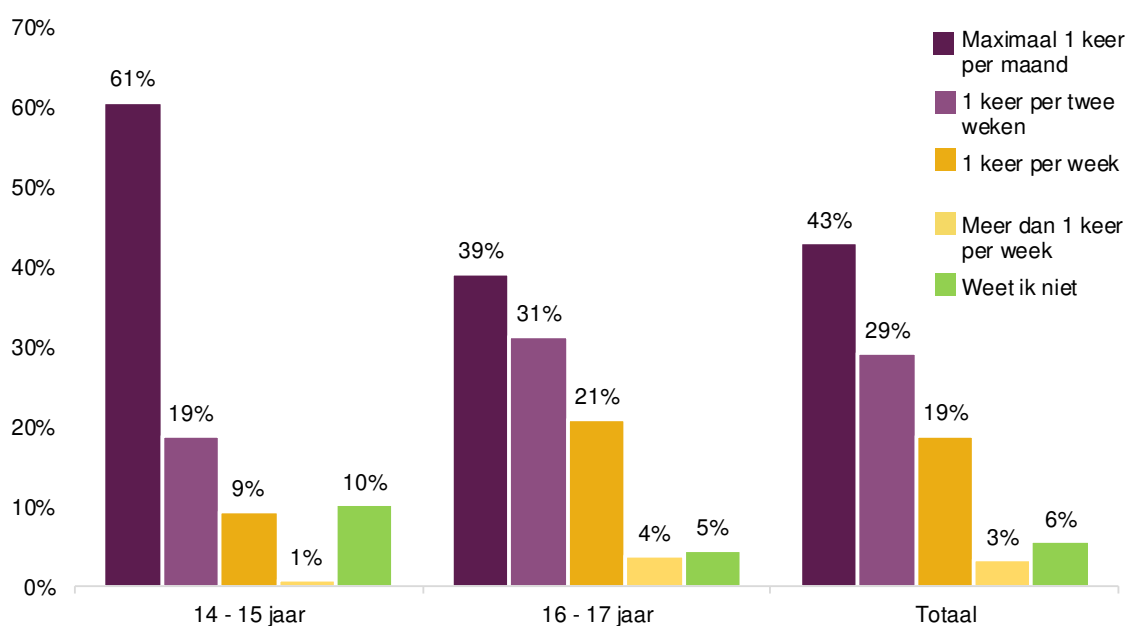
Aan de ouders met een kind dat al minstens een glas alcohol heeft gedronken, is gevraagd op welke plekken hun kind volgens hen drinkt. In figuur 5 is te zien dat de meeste kinderen bij vrienden drinken (85 procent). Ook uitgaansgelegenheden, thuis, vakantieplekken en buitenplekken zoals op straat, in het park of op de hei zijn populaire plaatsen om alcohol te drinken. Het is opvallend dat in totaal 38 procent alcohol lijkt te drinken in uitgaansgelegenheden, terwijl ze daar onder de 18 officieel geen alcohol mogen drinken. Wanneer gekeken wordt naar verschillen tussen kinderen van 14-15 en 16-17, dan valt op dat jongere kinderen vaker drinken op buitenplekken dan oudere kinderen (34 procent tegenover 16 procent).

Figuur 5. Plaatsen waar gedronken wordt, **door kinderen die al minstens een glas alcohol hebben gedronken** (n=665)

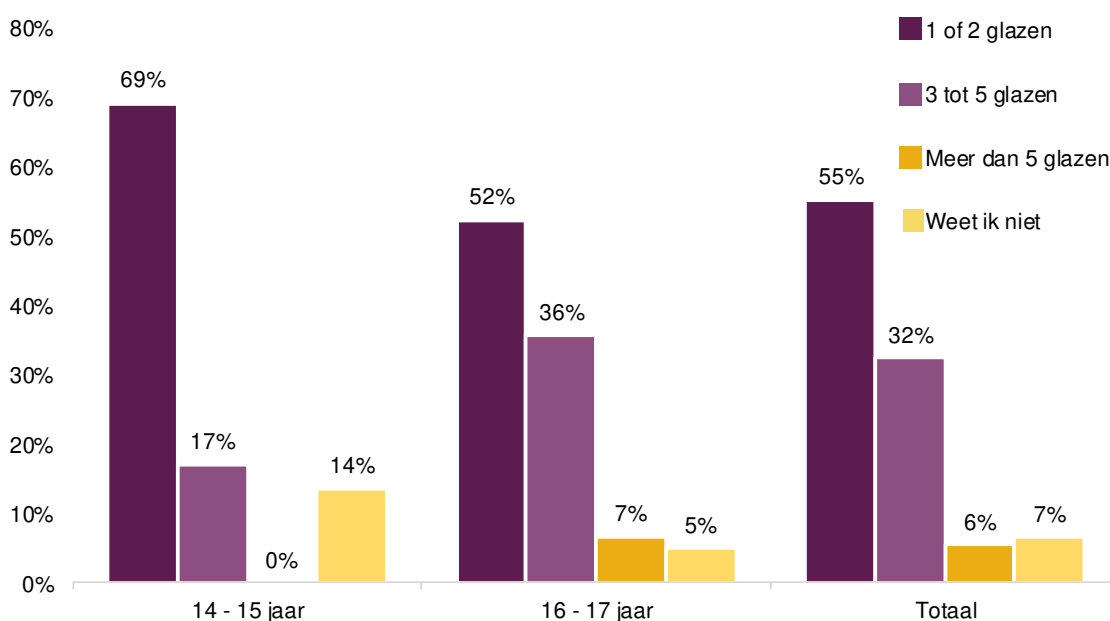
3.3. Frequentie en hoeveelheid die gedronken worden

In figuur 6 is weergegeven hoe vaak het kind drinkt volgens de ouders. Oudere kinderen drinken vaker alcohol dan jongere kinderen. Onder de groep die maximaal één keer per maand drinkt, zijn mogelijk ook kinderen die in het verleden één of enkele malen hebben gedronken, en daarna niet meer.

Figuur 6. De frequentie waarin kinderen drinken, **die al minstens een glas alcohol hebben gedronken** (n=665)

De hoeveelheid alcohol die de kinderen (**die ooit minstens een glas alcohol hebben gedronken**) volgens de ouders per keer drinken, verschilt ook per leeftijd (figuur 7). De 16- en 17-jarigen drinken meer glazen per keer dan de jongere kinderen. In beide leeftijdsgroepen zegt het merendeel van de ouders dat hun kind een of twee glazen per keer drinkt.

Figuur 7. Hoeveelheid alcohol die kinderen per keer drinken, **die al minstens een glas alcohol hebben gedronken** (n=665)

4 Het stellen van grenzen

Conclusies

- Ouders vinden gemiddeld 16,6 jaar een acceptabele leeftijd om een eerste slokje alcohol te drinken. Voor het drinken van een heel glas alcohol vinden zij 17,9 jaar een goede leeftijd.
- De NIX18 campagne is bekend bij 91 procent van de respondenten.
- 66 procent van de ouders staat achter de leeftijdsgrens van 18 jaar of vindt dat deze hoger zou mogen zijn. In de focusgroepen bleek een deel van de ouders 18 jaar wel een acceptabele leeftijd te vinden voor het drinken van het eerste glas alcohol. Maar omdat ze deze grens onhaalbaar achten, staan ze niet achter deze leeftijdsgrens.
- Ouders van kinderen die al eens gedronken hebben, vinden het belangrijk dat hun kind drinkt onder toezicht van een volwassene.
- 54 procent van de ouders heeft afspraken gemaakt over de leeftijdsgrens voor het drinken van alcohol. De gemiddelde leeftijd die ze afspreken met hun kind is 17,5 jaar. Slechts een derde (33 procent) van de ouders spreekt een leeftijdsgrens van 18 jaar of hoger af. Andere ouders maken geen afspraak, of spreken een lagere leeftijdsgrens af.
- Ouders uit de focusgroep twijfelen soms aan de invloed die zij hebben op het alcoholgebruik van hun kind, met name buitenshuis.
- Ouders in de focusgroep geven aan openheid met hun kind belangrijker te vinden dan consequenties verbinden aan het verbreken van afspraken.

Aanbevelingen

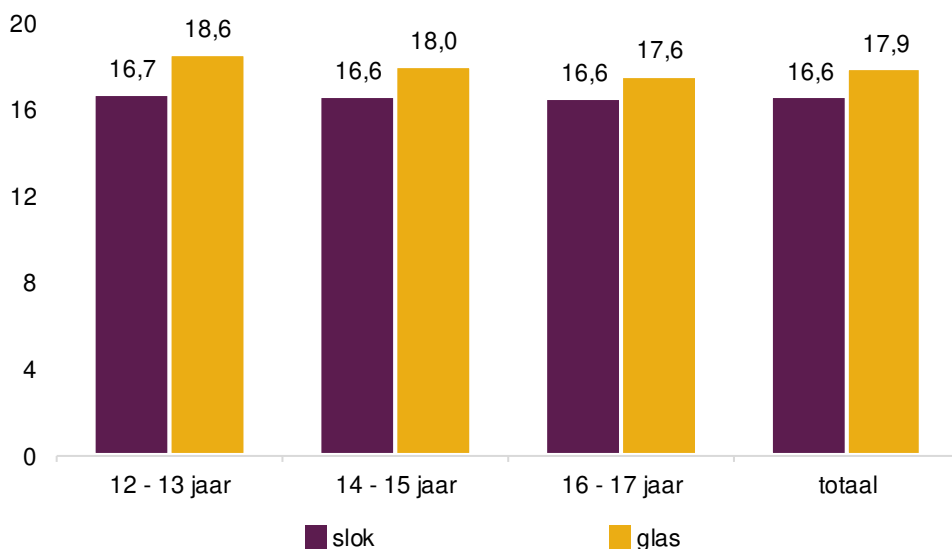
- Positieve resultaten van dit onderzoek, bijvoorbeeld dat de meerderheid van de ouders achter de leeftijdsgrens van 18 jaar staat, kan meewerken in de positieve normstelling en kan ouders sterken in hun opvoedstrategie. Het laten zien dat het grootste deel van de ouders achter de boodschap staat helpt hierbij.
- Ouders twijfelen aan de haalbaarheid van de leeftijdsgrens van 18 jaar en aan de invloed die zij hierop hebben. Dit heeft invloed op de afspraken die zij met hun kind maken over alcohol. Ondersteuning van ouders om de haalbaarheid van NIX18 te vergroten is van belang. De exacte invulling van de ondersteuning zal binnen bestaande settingen (bijv. sportclub, school met daarbij belangrijke sleutelfiguren en betrokken professionals) samen met ouders moeten worden ingevuld. Aspecten die in deze ondersteuning aan bod moeten komen zijn:
 - Het delen van succesverhalen met elkaar. Voorkom het delen van negatieve verhalen in de groep waardoor de norm gesteld wordt dat de leeftijdsgrens van 18 jaar niet haalbaar is.
 - Ter vergroting van het zelfvertrouwen van ouders kunnen eigen successen op andere gebieden worden opgehaald, bijvoorbeeld omtrent

het afspraken maken rondom roken. Succesvolle strategieën kunnen worden opgehaald en vertaald worden naar alcohol. Tevens van belang om ouders zelf de voordelen te laten inzien van het maken van dit soort afspraken. Dus in plaats van 'ouders moeten' hen laten nadenken wat het hen oplevert als ze afspraken maken.

- Het bedenken en ontwikkelen van 'steunsystemen', zodat ouders hun kinderen kunnen steunen om zich aan de leeftijdsgrens van 18 jaar te houden door ouders uit een bepaalde setting met elkaar te laten delen welke afspraken zij hebben gemaakt. Wanneer kinderen dit ook van elkaar weten, voelen zij zich gesteund door elkaar.

4.1. Leeftijdsgrens

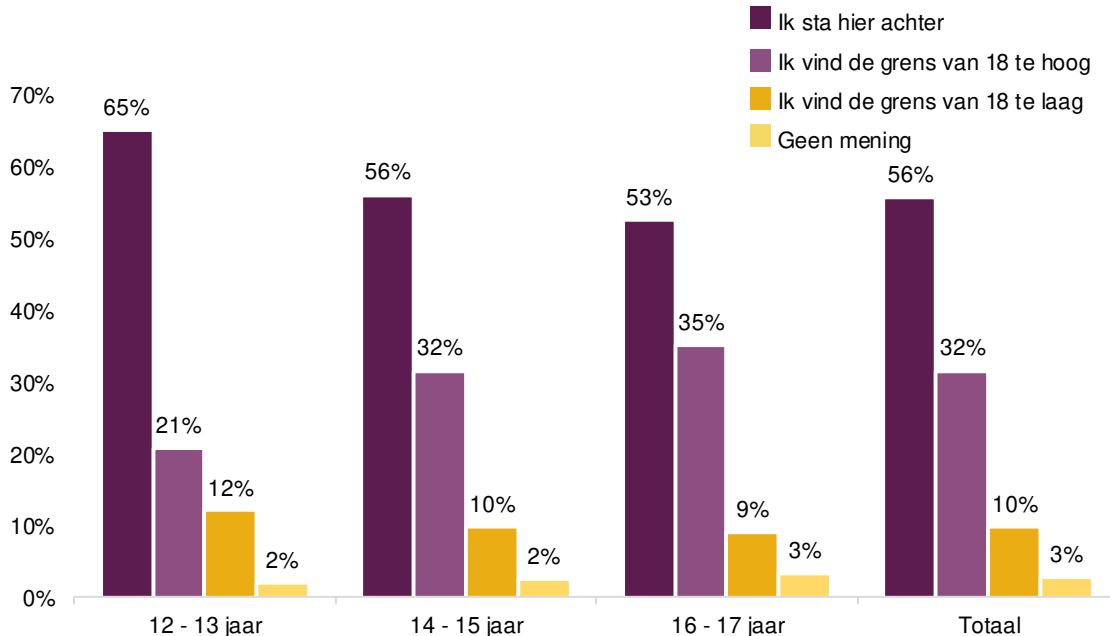
Ouders hebben verschillende opvattingen over wanneer, hoe vaak en wat hun kind zou mogen drinken. Als eerste is gevraagd naar wat de ouders een acceptabele leeftijd *would* vinden voor het drinken van een eerste slok of glas alcohol. **De resultaten in dit hoofdstuk 4.1 betreffen de volledige groep van 1870 respondenten.** Gemiddeld vinden ouders 16,6 jaar een acceptabele leeftijd om een slokje alcohol te drinken. Voor het drinken van een heel glas ligt de leeftijd die als acceptabel wordt gezien hoger, op gemiddeld 17,9 jaar. Vooral bij een glas alcohol lijken ouders van jonge kinderen een hogere leeftijd acceptabel te vinden dan ouders van kinderen van 16-17 jaar (figuur 8).

Figuur 8. Gemiddelde leeftijd die ouders acceptabel vinden voor een eerste slokje en glas alcohol

Sinds 2014 is de wettelijke minimumleeftijd voor het kopen en het in het openbaar in bezit hebben van alcohol achttien jaar. Met de NIX18 campagne wordt aandacht gevraagd voor de norm om geen alcohol en tabak te gebruiken onder de 18 jaar. De NIX18 campagne is bekend bij 91 procent van de ouders.

Zesenzestig procent van de ouders staat achter de leeftijdsgrens van 18 jaar of zou deze graag nog hoger zien. Gemiddeld vindt 32 procent deze grens te hoog (figuur 9). Ouders van oudere kinderen vinden de grens van 18 jaar vaker te hoog.

Figuur 9. In hoeverre ouders achter de leeftijdsgrens van 18 staan voor het drinken van alcohol (n=1870)

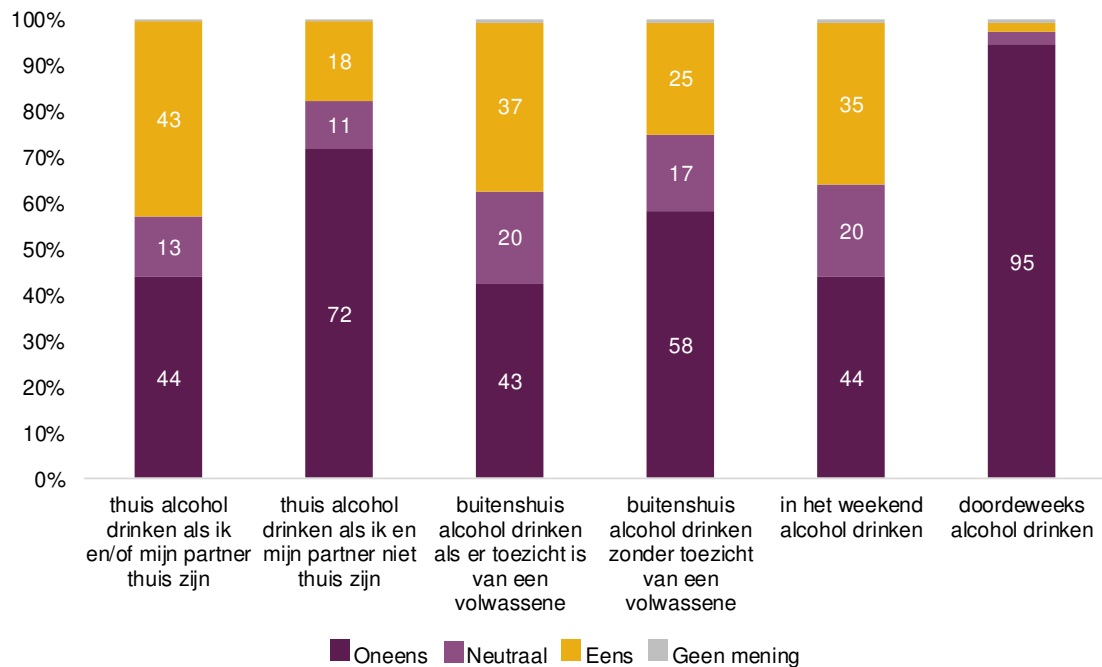
Tijdens de focusgroep is ouders gevraagd naar hun ervaringen met de leeftijdsgrens van 18 jaar. In principe stonden de meeste ouders achter deze grens en geeft deze voor hen duidelijkheid. Sommige ouders vinden echter dat hij nog hoger zou mogen zijn. Anderen vinden dat de grens van 18 jaar lastig te handhaven is en dat alcoholgebruik moeilijk tegen te houden is, omdat alcohol in de omgeving verkrijgbaar is en kinderen hoe dan ook een manier zullen vinden er aan te komen.

Enkele ouders hebben zorgen dat kinderen door de leeftijdsgrens van 18 jaar juist stiekem gaan drinken of sterke drank gaan drinken omdat dit makkelijker te vervoeren is. Ook merken enkele ouders op dat de kinderen echt toeleven naar de datum waarop zij alcohol mogen drinken: *“Ja dat is eigenlijk iets waar ze naar uitkijken. Net zoals dat je je rijbewijs mag halen als je 18 bent, maar dan mag je drinken”*. Sommige ouders hebben het gevoel dat door de leeftijdsgrens van 18 te benadrukken, het idee ontstaat dat alcohol na deze leeftijdsgrens opeens wel goed zou zijn en zijn bang dat kinderen na deze datum “losgaan”.

4.2. Acceptatie van drinken

Aan de ouders die aangeven dat hun kind al eens een glas of meer gedronken heeft, is gevraagd in welke omstandigheden zij het acceptabel vinden dat hun kind zou drinken. In figuur 10 is te zien in hoeverre ouders vinden dat hun kind alcohol zou

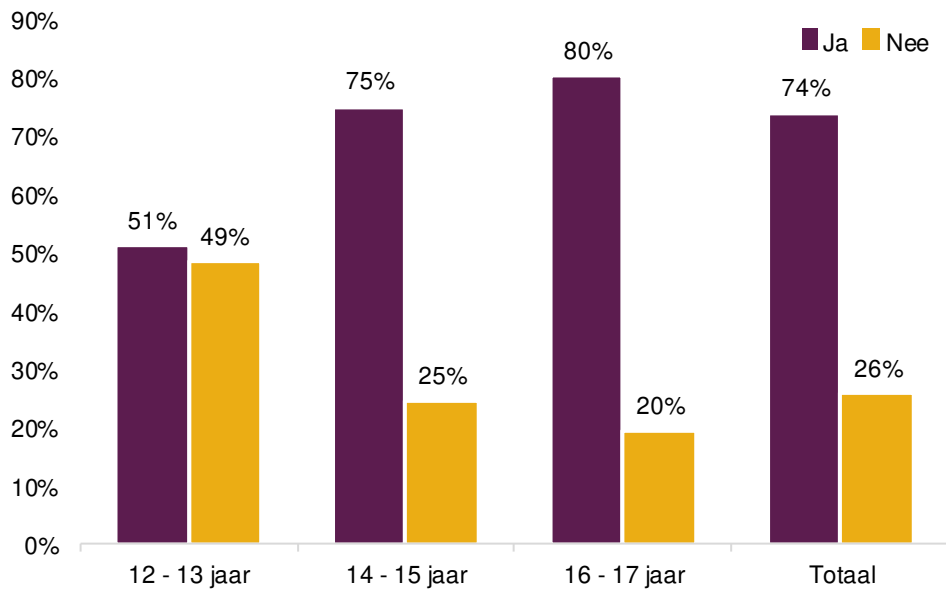
mogen drinken in de omschreven situatie. Ouders vinden het belangrijk dat er toezicht aanwezig, zowel thuis als buitenshuis. Ruim een derde (35 procent) van de ouders vindt dat zijn kind in het weekend mag drinken. Het merendeel van de ouders (95 procent) vindt het onacceptabel als hun kind doordeweeks drinkt.

Figuur 10. Acceptatie van drinken op verschillende momenten en gelegenheden, **van kinderen die minstens een glas alcohol hebben gedronken**: “Mijn kind mag...” (n=665)

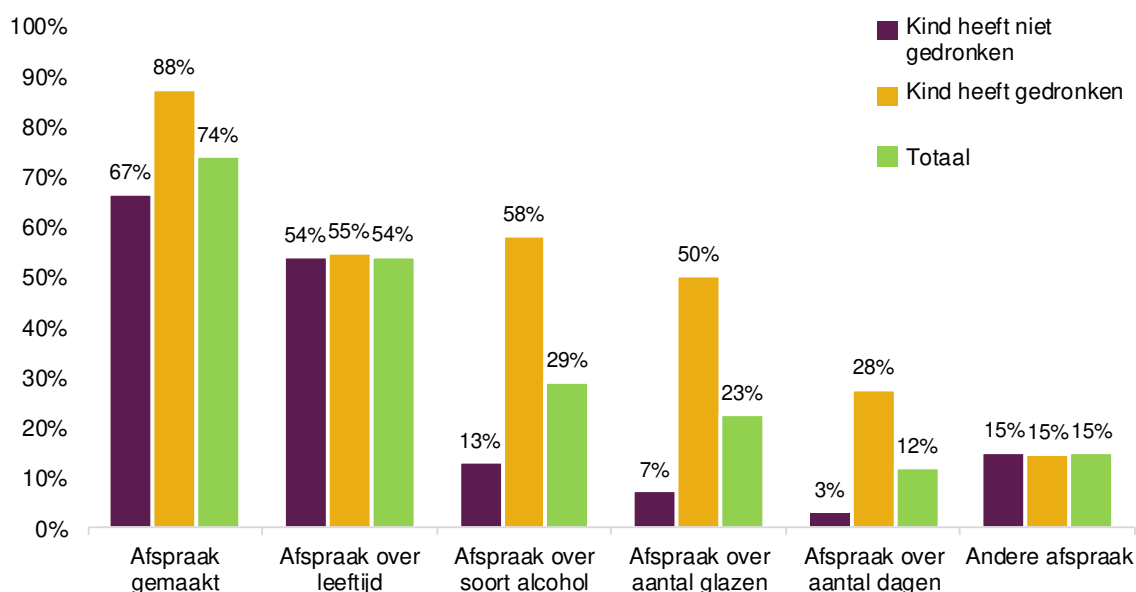
4.3. Afspraken maken

Aan alle ouders (dus zowel de ouders waarvan het kind alcohol drinkt, als aan de ouders waarvan het kind nog niet drinkt) is gevraagd of zij afspraken hebben gemaakt over het drinken van alcohol. 74 procent van de ouders heeft één of meer afspraken met zijn kind gemaakt over alcoholgebruik (figuur 11).

Figuur 11. Deel van ouders dat afspraken rondom alcohol heeft gemaakt met het kind (n=1870)

Aan de ouders die afspraken hebben gemaakt (dit zijn er 1384), is gevraagd naar de inhoud van de afspraak (figuur 12). De cijfers die worden weergegeven zijn herberekend naar het totaal van alle ouders (n=1870). Meer dan de helft van alle ouders heeft afspraken gemaakt over een leeftijdsgrens voor het drinken van alcohol. De gemiddelde leeftijd die ze afspreken met hun kind is 17,5 jaar. Slechts een derde (33 procent) van alle ouders spreekt een leeftijdsgrens van 18 jaar of hoger af. Ouders van kinderen die drinken, geven vaker aan afspraken met hun kind gemaakt te hebben dan ouders van kinderen die nog geen alcohol hebben gedronken. Als het kind al eens gedronken heeft, maakt 58 procent afspraken over het soort alcohol en 50 procent over het aantal glazen dat het kind mag drinken.

Figuur 12. Onderwerpen waarover ouders afspraken met hun kind, onderverdeeld naar het wel of niet drinken van hun kind (n=1870)

De ouders in de focusgroep noemden het toestaan van licht alcoholische dranken een manier om het gebruik van sterke drank te ontmoedigen. Zo vertelt een ouder *“Wij hebben een beetje dat beleid: dan maar af en toe één of twee biertjes, maar liever dat dan wijn of wodka”*. Deze uitspraak laat zien dat sommige ouders het gebruik van niet-sterke dranken toestaan, omdat zij hiermee hopen te voorkomen dat hun kind sterke drank gaat drinken. Ook alcoholvrije opties zijn een categorie waar sommige ouders aparte afspraken over maken. De meeste ouders in de focusgroepen zijn tegen het idee van alcoholvrije opties, vanwege de normalisering van drinken die dit kan veroorzaken.

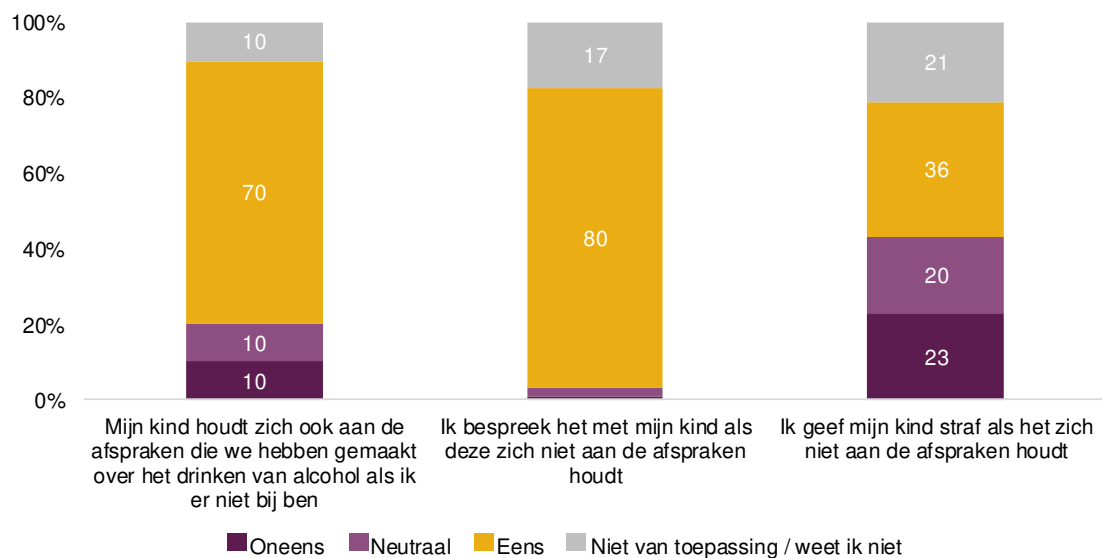
Daarnaast gaven de ouders tijdens de focusgroep aan dat zij in principe de afspraak hebben gemaakt dat er vóór 18 jaar niet gedronken wordt, maar dat dit door verschillende factoren niet (geheel) haalbaar blijkt te zijn. Zo vinden ouders het lastig dat zij thuis wel regels kunnen stellen, maar dat ze beperkte invloed hebben op de andere plekken waar hun kind komt. Zo zegt een ouder *“Het had geholpen als ze in een andere omgeving geen drank gekregen had. Dan was ik streng gebleven tot 18”*. Ouders hebben het idee dat streng zijn niet werkt. Ze denken dat het beter is een goede verstandhouding met hun kind te houden, zodat het kind open durft te zijn over eventueel drankgebruik in plaats van dat het stiekem gebeurt.

Doordat ouders ervaren dat hun invloed beperkt is, geven zij aan dat het lastig is om regels vast te houden. Zo beschrijft één van de ouders hoe zij haar rol ziet: *“Ik denk nu: oké, ik heb het niet volledig in de hand. Ik probeer het te monitoren en ik probeer het te beheersen. En ze voor te bereiden”*. Een aantal ouders staat toe dat het kind thuis onder hun eigen toezicht alcohol drinkt om de weerbaarheid van het kind voor toekomstige situaties te vergroten en het kind te leren waar zijn of haar grens ligt. Ouders noemen ook de wens dat hun kind niet tot zijn 18^e drinkt, maar als het kind

toch drinkt, dat ze dan niet meer dan 1 á 2 glazen per keer mogen: “Dus hebben wij gezegd, nou ja, niet iedere week, maar als er een speciaal feestje is: 1 maximaal 2 biertjes. Maar dat wordt natuurlijk niet gedragen door welk beleid dan ook”.

4.4. Consequenties van afspraken

Aan de ouders die aangeven afspraken te hebben gemaakt, is tevens gevraagd hoe zij omgaan met het hanteren van deze afspraken (figuur 13). De meeste ouders (70 procent) hebben er vertrouwen in dat hun kind zich aan de afspraken houdt. Wanneer een kind zich niet aan de afspraken houdt, bespreekt 80 procent dit met zijn kind. Over consequenties bij het verbreken van de afspraken zijn de meningen meer verdeeld. 36 procent geeft zijn kind straf als het zich niet aan de afspraken houdt.

Figuur 13. Stellingen over het hanteren van afspraken, **door ouders die afspraken hebben gemaakt** (n=1384)

Tijdens de focusgroep gaven ouders aan dat zij hun kind liever aanspreken op zijn/haar verantwoordelijkheidsgevoel en in gesprek gaan als hun kind zich niet aan gemaakte afspraken houdt, dan dat zij hier consequenties aan verbinden. Ouders willen vooral hun kind laten zelf nadenken, en dat met consequenties (zoals bijvoorbeeld het beperken van telefoongebruik) de aandacht komt te liggen op de telefoon en niet op het alcoholgebruik.

Een aantal ouders probeert het alcoholgebruik van het kind uit te stellen door hier een beloning tegenover te stellen, zoals een reis of rijlessen. Eén van de ouders gaf aan ook hierbij niet te strikt te willen zijn, mocht het kind toch een keer drinken. Met de beloning hoopt de ouder vooral te voorkomen dat het alcoholgebruik echt uit de hand loopt.

5 Communicatie

Conclusies

- Alcoholgerelateerde onderwerpen waar veel ouders met hun kind over praten zijn de gevaren van het drinken van alcohol (49 procent) en of het kind wel eens alcohol drinkt (33 procent).
- 92 procent van de ouders vindt dat hij/zij makkelijk met zijn kind over alcohol kan praten en 87 procent voelt zich serieus genomen door zijn kind bij het bespreken van alcohol. 95 procent vindt het belangrijk afspraken te maken over alcohol.
- Ouders uit de focusgroepen geven aan open communicatie met hun kind erg belangrijk te vinden.
- 63 procent van de ouders vindt het belangrijk om met andere ouders te praten over het alcoholgebruik van hun kinderen. Toch vinden veel ouders het moeilijk om hierover een gesprek te beginnen met andere ouders en voelen ze zich alleen staan.
- 34 procent denkt dat andere ouders geen afspraken maken met hun kind over de leeftijdsgrens van 18 jaar en 23 procent weet het niet.
- Ouders uit de focusgroepen geven aan een open cultuur onder ouders te missen waarin ervaringen rondom alcohol en hun kinderen besproken kunnen worden.

Aanbevelingen

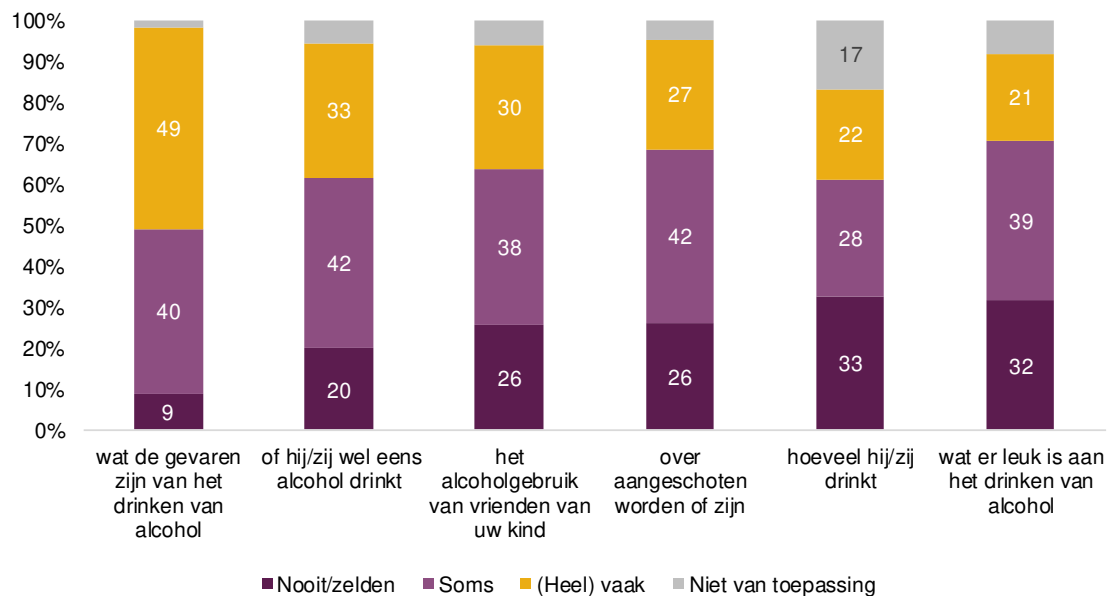
- Ouders hebben behoefte aan handvatten om het gesprek aan te gaan met hun kind. Een pasklaar antwoord hierop is niet te geven. Door ouders te laten terugdenken aan eerdere succeservaringen met andere thema's waarover ze in gesprek gingen, kunnen ouders een eigen effectieve manier zoeken die past bij hun opvoedstijl. Hierin kan tevens aan bod komen dat het maken van afspraken en het behouden van een open communicatie elkaar niet hoeft te bijten.
- Ouders hebben behoefte aan open gesprekken met andere ouders om ervaringen uit te wisselen. Om tot een op-maat aanpak voor ouders binnen een bepaalde setting (bijv. een school) te komen, is het nodig dit samen met de ouders, in co-creatie, op te zetten. Het is belangrijk om een positieve sfeer te bewaken en te voorkomen dat het idee "het is toch niet haalbaar" gaat leven. Om kwetsbaarheid en openheid in de groep te stimuleren, kan bijvoorbeeld

gebruik gemaakt worden van storytelling, waarin een ouder gevraagd wordt een kwetsbare, maar positieve ervaring te delen met de groep³.

- Niet alle ouders vinden het belangrijk om het alcoholgebruik van kinderen met andere ouders te bespreken. Om zoveel mogelijk ouders te betrekken is het aan te raden aan te sluiten bij bestaande settings, zoals een schoolklas of een sportkantine. Verder is het aan te raden in eerste instantie in te zetten op de ouders die hiervoor open staan.
- Een groot deel van de respondenten gaf aan interesse te hebben in deelname aan een groepsgebesprek en/of een panelonderzoek. Dit biedt kansen om in de toekomst korte vragenlijsten voor te leggen aan deze ouders over onderwerpen op dit gebied.

5.1. Communicatie tussen ouder en kind

De vragen over de communicatie over alcohol zijn aan alle ouders voorgelegd. Ouders praten regelmatig met hun kind over de gevaren van het drinken van alcohol en of het kind wel eens alcohol drinkt (figuur 14).

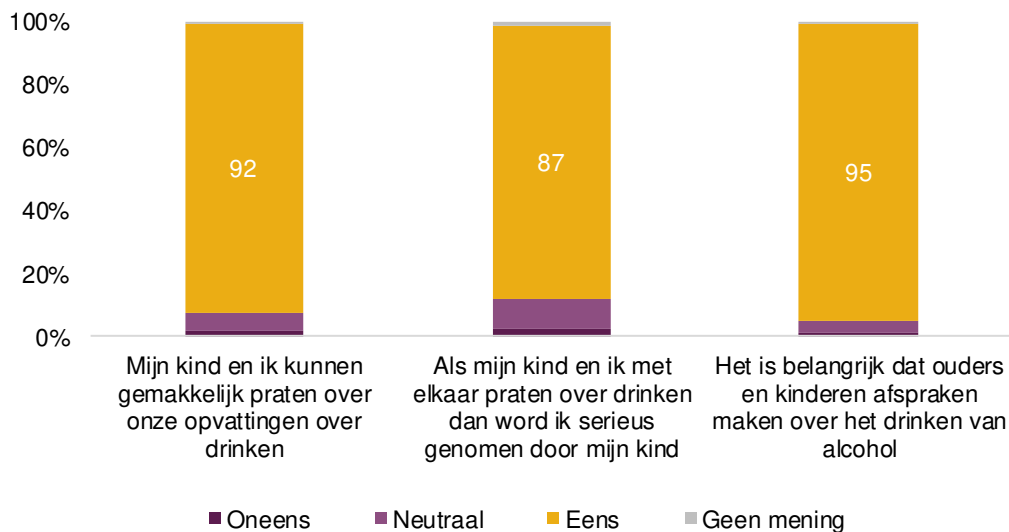

Figuur 14. Over welke onderwerpen rondom alcohol ouders met hun kind communiceren: “Hoe vaak praat u met uw kind over...” (n=1870)

Uit figuur 15 blijkt dat de meerderheid (92 procent) van de ouders vindt dat ze gemakkelijk met hun kind kunnen praten over hun opvattingen omtrent drinken en dat

³ Palacios, Salem, Hodge, Albarrán, Anaebere & Hayes-Bautista, 2015. Storytelling: A Qualitative Tool to Promote Health Among Vulnerable Populations. Via <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24829264>

ze serieus worden genomen door hun kind (87 procent). 95 procent vindt het belangrijk dat ouders en kinderen afspraken maken over het drinken van alcohol.

Figuur 15. Stellingen over de communicatie met hun kind (n=1870)

Uit de focusgroepen bleek dat ouders openheid erg belangrijk vinden in de communicatie met hun kind: *“Ze zullen echt niet altijd doen wat ik zeg. Maar als je er maar over blijft praten vind ik het allerbelangrijkst. Als ze niet meer tegen je praten dan weet je helemaal niks meer”*. Ouders willen hun kind meegeven hoe zij over alcoholgebruik denken, maar dat ze het belangrijker vinden dat hun kind eerlijk tegen hen durft te zijn, ook als dit niet overeenkomt met wat ze meekrijgen van hun ouders. Zo noemt één van de ouders: *“Bij ons is het totaal open stof. En ik moet eerlijk zeggen, ik vind het fantastisch”*.

Volgens de ouders zijn er verschillende aanleidingen die het gesprek over alcohol kunnen aanzwengelen. Dit kunnen feestjes zijn, media zoals filmpjes op YouTube of televisie en gebeurtenissen in het leven van het kind of in zijn omgeving. Sommige ouders geven aan dat een slechte ervaring met alcohol juist kan zorgen voor een goed gesprek achteraf. Ouders hebben het idee dat de confrontatie aangaan soms weinig zin heeft.

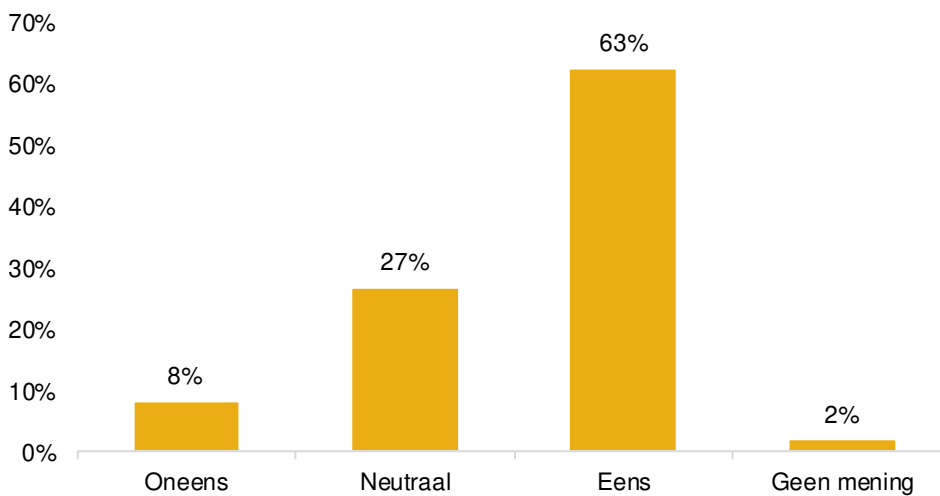
Tijdens de gesprekken kwamen twee boodschappen naar voren die ouders kunnen communiceren richting hun kinderen. Als eerste werd de boodschap van afkeuring genoemd. Dit is het aan het kind laten merken dat je het als ouder afkeurt als je kind bijvoorbeeld aangeschoten thuiskomt. De tweede boodschap heeft een meer positieve benadering *“Dat kan de boodschap zijn aan je kinderen. Je hebt geen drank nodig om stoer te zijn. Of erbij te horen”*.

Ouders vinden het soms lastig om het gesprek aan te gaan met hun kind en hebben soms het idee dat ze maar iets uitproberen *“op hoop van zegen”*.

Ook willen ouders hun kind niet te veel dwingen in 'te braaf' te zijn, waardoor ze mogelijk niet goed in de groep liggen. "Je wilt ook niet dat je kind een total nerd wordt".

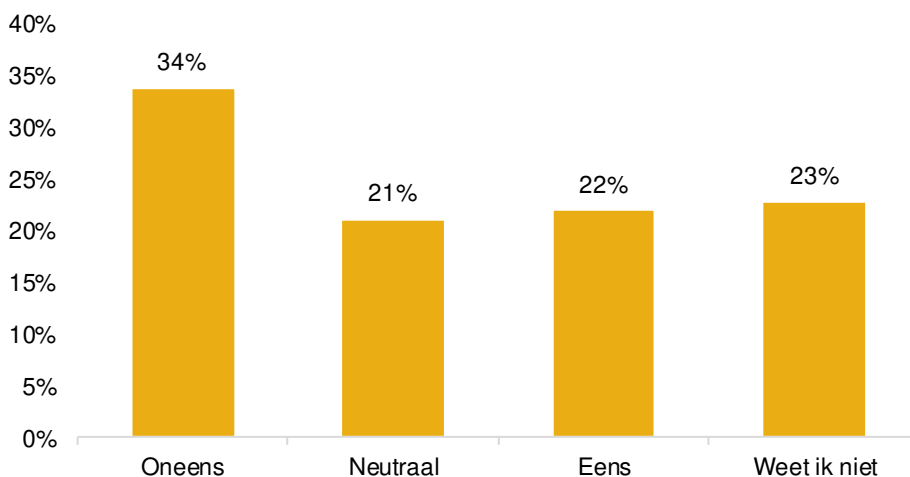
5.2. Communicatie met andere ouders

Aan de ouders is gevraagd naar het belang dat zij hechten aan gesprekken met andere ouders (figuur 16). 63 procent vindt het belangrijk om alcoholgebruik van kinderen met andere ouders te bespreken. 27 procent staat hier neutraal in.

Figuur 16. Stelling: "Ik vind het belangrijk dat ouders met andere ouders het alcoholgebruik van kinderen bespreken" (n=1870)

34 procent denkt dat andere ouders geen afspraken maken met hun kind over de leeftijdsgrens van 18 jaar en 23 procent weet het niet (figuur 17).

Figuur 17. Stelling: "De meeste ouders die ik ken maken afspraken met hun kind over het niet drinken tot hun 18^e" (n=1870)

In de vragenlijst gaf 11 procent van de ouders aan belangstelling te hebben voor deelname aan de focusgroep. Daarnaast was 44 procent van de ouders geïnteresseerd in een online ouderpanel rondom het onderwerp opvoeding en alcohol en heeft toestemming gegeven hierover te worden gemaaid.

De focusgroepen zoals deze voor dit onderzoek waren opgezet, waren voor sommige ouders een positieve manier om van elkaar te leren en gesterkt te worden in de opvoedstrategie. Enkele ouders gaven aan dat zij het juist interessant zouden vinden om met ouders te spreken die heel anders in de opvoeding omtrent alcohol staan. In gesprekken met andere ouders zijn ze soms verbaasd over de mening die anderen hebben. Ook wordt gedacht dat een groot deel van de ouders het geen probleem vindt als hun kind alcohol drinkt.

Dit sluit aan bij een ander thema dat naar voren kwam tijdens de groepsgesprekken, namelijk het idee dat ouders zich soms alleen voelen staan *“als een roepende in de woestijn”* wanneer zij alcoholgebruik willen aankaarten bij andere ouders, de school of een sportvereniging. Het onderwerp bespreekbaar maken onder vrienden of andere ouders zorgt voor kwetsbaarheid. Dit kan een reden zijn om er niet over te praten met andere ouders. Ouders hebben het gevoel gezien te worden als ‘ongezellig’ of vermijden het gesprek met hun vrienden uit angst deze vriendschap op het spel te zetten. Ouders willen voorkomen dat zij zichzelf moeten verdedigen en willen geen harde discussie aangaan.

Een van de deelnemers benoemt het gemis aan een open cultuur over dit onderwerp. Ook andere ouders voelen zich onzeker in het bespreekbaar maken van dit onderwerp. Een van hen zegt *“Ik vind dat er snel geoordeeld wordt”*. Ouders hebben de behoefte om verhalen te delen, maar voelen een drempel om zich kwetsbaar op te stellen. Een van de ouders gaat hier als volgt mee om: *“Als je zelf het lulligste verhaal vertelt, dan durft een ander ook met zijn verhaal te komen”*.

Ouders zijn zich bewust van de groepsdruk die in vriendengroepen kan ontstaan om (meer) te gaan drinken. Ze geven aan dat hun kinderen daar gevoelig voor kunnen zijn. Eén van de ouders gaf aan dat zij de groepsdruk die haar kind voelde deels kon wegnemen doordat zij in gesprek ging met de ouders van een vriend van haar kind. Hierdoor kon zij met haar kind bespreken dat het andere kind ook niet van haar ouders mocht drinken. Daarom had haar kind het gevoel hier niet alleen in te staan.

6 Voorlichting aan ouders

Conclusies

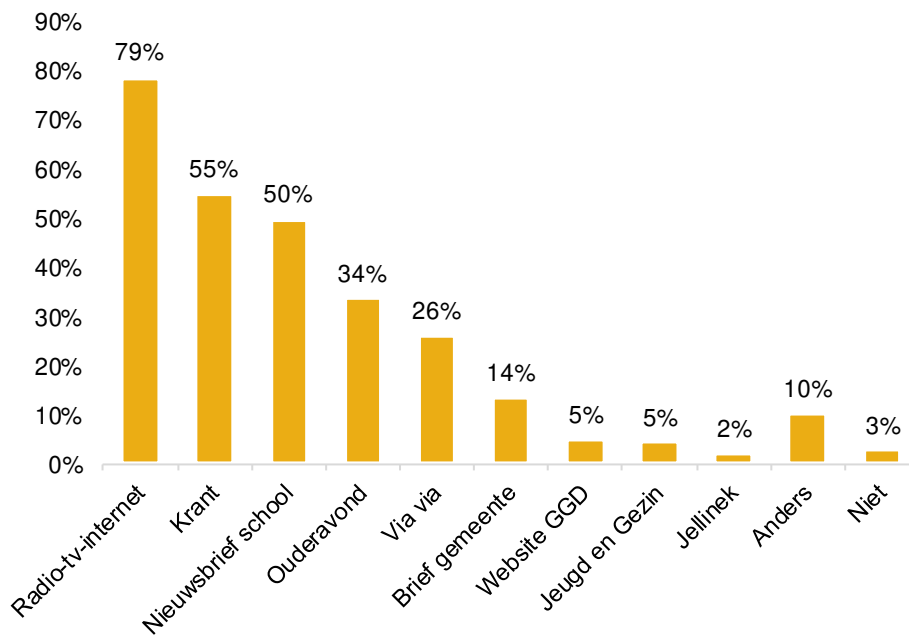
- 97 procent van de respondenten is ooit bereikt met informatie over alcoholgebruik onder jongeren. Ouders kunnen op meerdere manieren geïnformeerd zijn. De meeste ouders zijn (in ieder geval) ingelicht via de radio, tv of het internet.
- Ouders hebben het idee dat sommige groepen niet bereikt worden in de voorlichting over alcohol, terwijl ze wel met deze ouders in gesprek zouden willen gaan. Dit kunnen ouders zijn die juist een andere mening hebben dan de ouders uit de focusgroepen.

Aanbevelingen

- De afgelopen jaren is er veelal ingestoken op voorlichting, bewustwording en kennis vergroten. Succesvol, want ouders zijn bekend met de boodschap van NIX18, maar ervaren het wel nog als onhaalbaar. Hieruit kunnen we concluderen dat het geven van alléén voorlichting niet voldoende is. De vervolgstap zal samen met de ouders moeten worden uitgewerkt, passend bij de groep, dus per locatie, zoals omschreven in het vorige hoofdstuk.
- Ouders hebben het idee dat sommige andere ouders, die toleranter omgaan met alcoholgebruik door hun kind, niet geïnteresseerd zijn in voorlichting over alcohol. Dit is een bekend probleem. De ervaring leert dat door de aandacht eerst te richten op bereidwillige ouders, dit de rest doet volgen.

6.1. Bronnen informatie

Ouders worden op verschillende manieren benaderd met informatie over het alcoholgebruik onder jongeren. In figuur 18 is te zien dat maar 3 procent van de ouders zegt tot nu toe op geen enkele manier geïnformeerd te zijn.

Figuur 18. Bronnen waardoor ouders zijn geïnformeerd over alcoholgebruik jongeren (n=1870)

Wanneer de voorlichting over alcoholgebruik van jongeren ter sprake komt in de focusgroep, geven verschillende ouders aan dat er op de school van hun kind hiervoor verschillende bijeenkomsten voor ouders worden georganiseerd, bijvoorbeeld in de vorm van een rollenspel. Een ouder geeft aan dat er mogelijk een breder publiek bereikt kan worden, wanneer verschillende thema's die bij jongeren spelen gecombineerd worden, zodat ook ouders met een andere mening over alcohol komen. Eén van de ouders geeft aan bepaalde informatie van de GGD te verwachten: *“Zouden ouders niet meer vanuit de GGD ook die informatie wat duidelijker kunnen krijgen. Wat zijn nou de sleutelzinnen, hoe kunnen we met elkaar die bewustwording een zetje geven? Want we tasten allemaal een beetje in het duister. We zijn de eerste generatie ouders (die te maken heeft met de leeftijdsgrens van 18 jaar), en iedereen doet het anders en dat maakt het super moeilijk”*. Dit geeft aan dat de ouders behoefte hebben aan ondersteuning van de GGD en gesprekken op dit thema. Een andere ouder geeft aan: *“Ja je zou willen dat het makkelijker te handhaven is. Om tools te hebben om daar goed op te sturen en openheid is denk ik heel belangrijk”*.

Sommige ouders vinden het jammer bij voorlichtingsbijeenkomsten vooral gelijkgestemden tegen te komen. Zij hebben het idee dat bepaalde groepen, die anders tegenover alcohol staan, niet komen. Deze andere ouders hebben echter wel invloed op de omgeving en het alcoholgebruik van hun kind, waardoor ze mogelijk juist met deze ouders willen spreken.

7 Drinkgedrag ouders

Conclusies

- Van de ouders die aan het vragenlijstonderzoek hebben meegedaan, heeft 85 procent in de afgelopen maand minimaal een glas alcohol gedronken. Op een dag dat deze ouders drinken, drinken zij gemiddeld 2,1 glazen.
- Van de ouders die wel eens drinken, drinkt 50 procent vaak of heel vaak in het bijzijn van hun kind. 94 procent van de ouders vindt dat zij een voorbeeldfunctie hebben.
- 50 procent van alle ouders is het eens met het advies van de Gezondheidsraad om geen, of maximaal één glas, alcohol per dag te drinken.

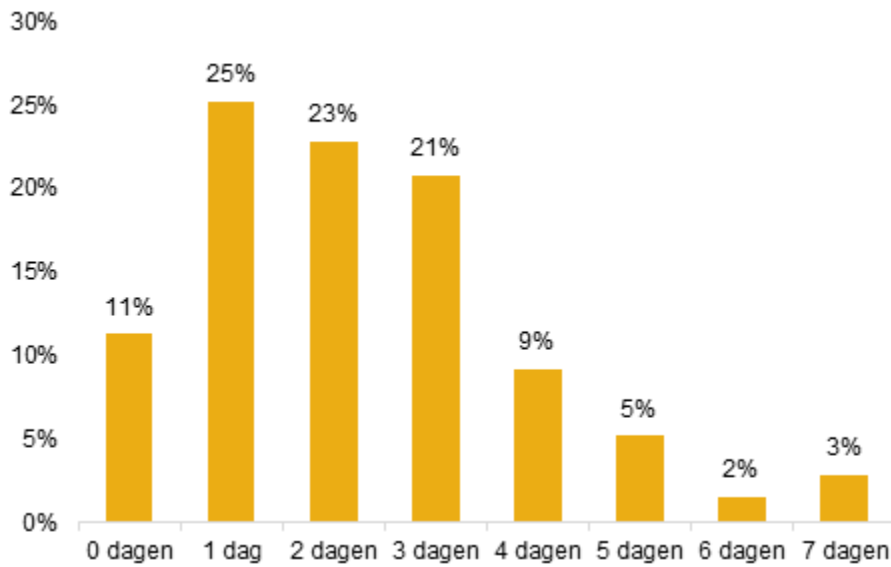
Aanbevelingen

- Ouders geloven dat zij een voorbeeldfunctie hebben. Echter drinkt een groot deel van de ouders wel in het bijzijn van kinderen. In de voorlichting en in gesprekken met ouders kan de voorbeeldrol vaker aangekaart worden. Daarnaast zijn er landelijke campagnes die zich richten op de norm voor volwassenen. Tevens is er op landelijk niveau aandacht voor de boodschap “zien drinken doet drinken”⁴.

7.1. Frequentie en hoeveelheid

Ouders hebben een belangrijke voorbeeldfunctie richting hun kind in de manier waarop ze zelf met alcohol omgaan. Daarom is gevraagd naar het eigen alcoholgebruik. 85 procent van de ouders heeft in de afgelopen maand minimaal een glas alcohol gedronken. De meeste ouders die drinken, drinken op één, twee of drie dagen (figuur 18). Op een gemiddelde dag dat zij drinken, drinken zij 2,1 glazen.

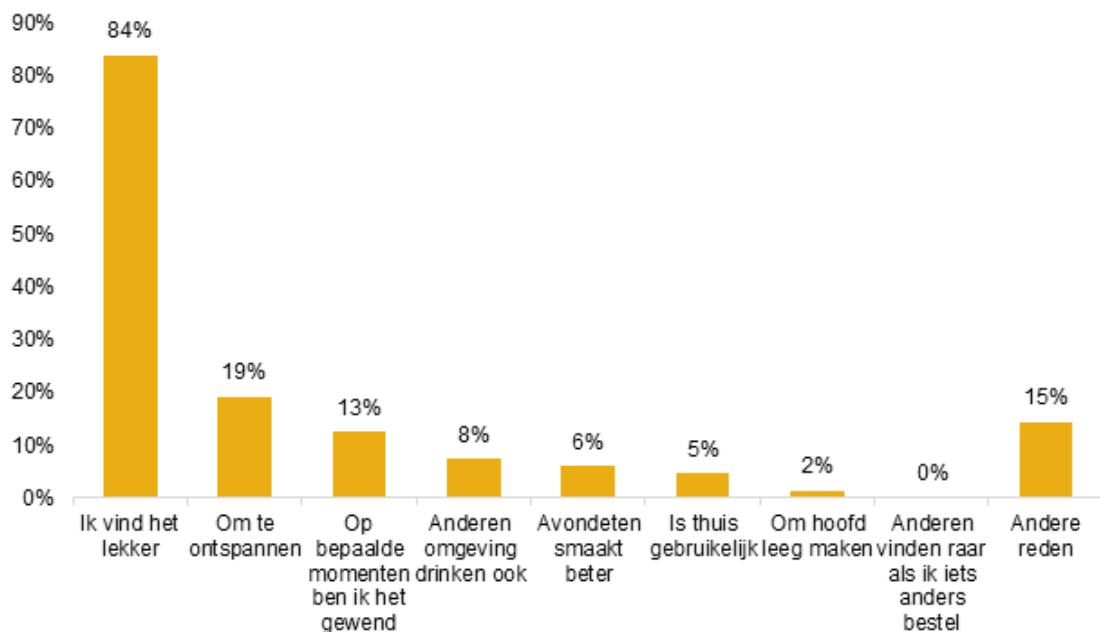
⁴ Trimbos instituut, 2018. Zien drinken doet drinken. Via <https://www.trimbos.nl/producten-en-diensten/webwinkel/product/af1600-zien-drinken-doet-drinken>

Figuur 19. Aantal dagen per week waarop ouders drinken (n=1595)

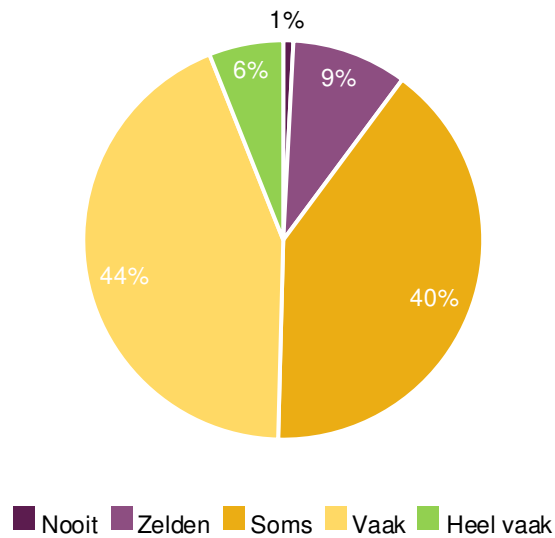
7.2. Motivatie voor drinken

Aan de ouders die de afgelopen maand minimaal een glas alcohol hebben gedronken, is vervolgens gevraagd wat de belangrijkste redenen hiervoor zijn (figuur 20). De belangrijkste reden om te drinken is de smaak (84 procent).

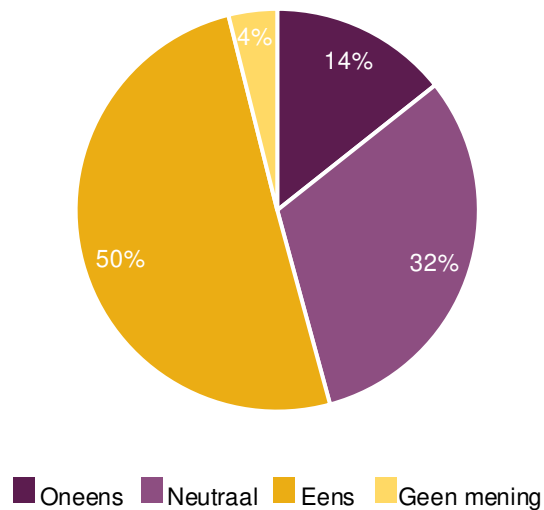
Figuur 20. Redenen van ouders om te drinken (n= 1595)

Van de ouders die wel eens drinken, drinkt 50 procent vaak of heel vaak in het bijzijn van hun kind (figuur 21).

Figuur 21. Hoe vaak vaak ouders in bijzijn van kinderen drinken (n=1595)

In 2015 bracht de Gezondheidsraad het advies uit om geen of maximaal één glas alcohol per dag te drinken. De helft (50 procent) van de ouders is het met dit advies eens (figuur 22).

Figuur 22. In hoeverre ouders achter het advies van de Gezondheidsraad staan (n=1870)

Volgens de ouders staat de regio Gooi en Vechtstreek bekend als een regio waar relatief veel wordt gedronken. Dit blijkt ook uit de GGD Gezondheidsmonitor van 2016⁵. Ouders herkennen zich in een cultuur waarin alcohol een belangrijk onderdeel is op bijvoorbeeld de sportvereniging, tijdens dorpsfeesten en in het taalgebruik. Ouders ervaren dat alcohol als beloning wordt gezien, als onderdeel van gezelligheid en dat het binnen de cultuur wordt verheerlijkt.

7.3. Voorbeeldfunctie

94 procent van de ouders vindt dat zij zelf een voorbeeldfunctie hebben wat betreft alcoholgebruik.

Tijdens de focusgroep is het drinkgedrag van de ouders zelf besproken in relatie tot het hebben van een voorbeeldfunctie. Ouders kunnen als rolmodel dienen en zo inspireren tot gedragsverandering⁶. Zo zijn er enkele ouders die niet of heel weinig drinken en zo hopen een positieve invloed op hun kind te hebben: *“Daarom drink ik nu zelf niet meer, omdat ik denk: ik kan maar op één manier aangeven dat na je 18e het nog steeds niet goed is”*. Andere ouders benoemen dat ze niet vaak drinken maar wel geloven een positieve invloed op hun kinderen te hebben. Ouders vinden het belangrijk dat het drinken van alcohol geen gewoonte wordt, maar iets voor speciale gelegenheden.

Andere positieve rolmodellen die de ouders in de omgeving van hun kinderen noemen zijn vrienden die niet drinken en jongvolwassenen die net iets ouders zijn dan de kinderen zelf en kunnen vertellen over hun eigen ervaringen.

⁵ RIVM. Overmatige drinkers per GGD-regio. Via <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/alcoholgebruik/regionaal-internationaal/regionaal#node-overmatige-drinkers-ggd-regio>

⁶ Trimbos Instituut, 2014. De effectiviteit en inzet van rolmodellen in leefstijlcampagnes: Theorie en praktijk. Via <https://assets.trimbos.nl/docs/2b6154b6-4201-4da6-88df-6974cc27b270.pdf>

i r e s e a r c h

Oude Kleefsebaan 16
6571 BG Berg en Dal

024 – 684 43 57

info@iresearch.nl

www.iresearch.nl